

TÙ CÔN ĐẢO: THỰC & HU

LTS: Sau ngày 30 tháng 4 năm 1975, người cộng sản lộ rõ “bộ mặt” tuyên truyền xảo trá, điều này không cần nhắc lại, tất cả sự thật đã phơi bày dưới ánh sáng mặt trời.

Đoản văn Tù Côn Đảo: Thực và Hư của Nguyễn Tuấn góp thêm vào sự thật lịch sử.

Germany, ngày 15/01/2026.

– Điều Hợp Viên DD Ngôn–Ngữ–Việt,
– Chủ Nhiệm TCDV.

LÝ TRUNG TÍN.

Côn Đảo (ngày xưa gọi là **Côn Sơn**) thường được báo chí mô tả là “địa ngục trần gian”. Thế nhưng theo những gì người trong cuộc mô tả [1-2] thì không hẳn như vậy.

Mấy tuần nay tôi theo dõi những bài phỏng vấn với nhiều chất liệu sử do tác giả Dương Quốc Chính thực hiện. Trong đó, có hai bài phỏng vấn ông Lê Nguyễn, ông Lê Thân, và bà Thiều Thị Tân liên quan đến nhà tù Côn Đảo là rất hay.

Hay là vì nó giúp cho những người ngoài cuộc như tôi hiểu hơn về sử cận đại. Những thông tin cũng có thể giúp cho giới trẻ không bị làm lạc bởi những thông tin sai lệch.

✦ Những người trong cuộc

Ông Lê Nguyễn là một quan chức cấp trung thời Việt Nam Cộng Hoà, từng tốt nghiệp Quốc gia Hành chánh (nay là Học viện Hành chính) và làm Quận trưởng. Ông từng phục vụ như là cố vấn cho Quân đốc Trung tâm cải huấn Côn Sơn về mặt hành chánh và tài chánh.

Ông Lê Thân là một cựu tù nhân (8 năm) ở Trung tâm cải huấn Côn Sơn (gọi tắt là nhà tù Côn Đảo). Ông còn có biệt danh là “Sơn Long” trên Facebook. Ông là người tiếp cận hồ sơ tuyệt mật để biên soạn danh sách tù nhân hy sinh và tử trần tại nhà tù Côn Đảo từ 1885 đến 1/5/1975.

Bà Thiều Thị Tân là cựu cán binh Việt cộng ở Sài Gòn. Bà từng bị bắt năm 1968 khi mới 13 tuổi, trong nhiệm vụ mang chất nổ vào Tổng nha Cảnh sát Quốc gia (kế hoạch

không thành). Bà là tù nhân chính trị trẻ nhất tại Côn Đảo. (Tôi tự hỏi liệu mình có họ hàng xa với bà không, vì bà cố tôi cũng mang họ Thiều, một dòng họ hiếm.

✦ Có bao nhiêu tù nhân ở Côn Đảo?

Ông Lê Thân mang đến những con số khiến nhiều người bất ngờ, giúp xóa nhòa lớp bụi của truyền thuyết. Từ thời Pháp thuộc (1885) đến 1/5/1975, tức 90 năm, có tổng cộng 4,590 tù nhân từng bị giam giữ tại Côn Đảo.

Đặc biệt, trong giai đoạn VNCH (1956–1975), chỉ có 627 tù nhân. Như vậy, đa số là bị giam giữ trong thời Pháp thuộc.

Có bao nhiêu tù chánh trị và bao nhiêu là thường phạm? Ông Lê Tân cho biết là rất khó xác định chính xác, bởi vì tù cách mạng dùng bí danh hoặc giả thường phạm để tránh bị lộ.

Nhiều bản án chánh trị bị biến thành thường phạm. Chẳng hạn như ông Tôn Đức Thắng bị kết án là “tụ tập phần tử xấu”. Ông Lê Tân đưa ra một ước lượng chung là 50/50, có nghĩa là chừng 50% là tù chánh trị và 50% là tù thường phạm.

Những mộ phần bạt ngàn mà hướng dẫn viên du lịch thường kể không phải đều là tù nhân chánh trị. Có 500 mộ có tên, còn phần còn lại vô danh, thực chất là nơi an nghỉ của đủ loại tù nhân, phản ánh sự đa dạng của lịch sử hơn là một câu chuyện đơn tuyến.

Điều này quan trọng vì nó hoá giải một hiểu lầm phổ biến mà các hướng dẫn viên du lịch hay nói rằng Côn Đảo là nơi chỉ giam giữ tù chánh trị / cách mạng.

✦ Có bao nhiêu nhóm tù nhân ở Côn Đảo?

Hoá ra, không phải chỉ có tù nhân chánh trị, Côn Đảo còn giam cầm nhiều nhóm tù nhân khác. Ông Lê Nguyễn cho biết có 4 nhóm tù nhân chánh:

– **Tù thường phạm:** Bao gồm những người phạm tội hình sự như cướp của, giết người, hiếp dâm, với mức án từ 5 năm trở lên. Những người có án dưới 5 năm thường bị giam ở các trung tâm cải huấn tại địa phương.

– **Tù quân phạm:** Chủ yếu là quân nhân VNCH vi phạm kỷ luật, phổ biến nhất là tội “lao công đào binh tái đào”. Đây là những người đào ngũ lần đầu, bị đưa đi làm lao động nặng tại các đơn vị quân đội. Nếu tái phạm, họ bị đưa ra tòa án quân sự, nhận án 10 năm khổ sai và giam tại Côn Đảo.

– **Tù an trí:** Đây là nhóm đông nhất, mang thẻ nửa vàng nửa đỏ, thường là những người bị nghi ngờ liên quan đến Mặt trận Giải phóng hoặc quân đội miền Bắc (ví dụ như mua vải dù, pin, bột ngọt theo yêu cầu của cán bộ Mặt trận), nhưng không qua xét xử tại tòa án. Họ bị xử bởi Ủy ban An ninh tỉnh, với mức án an trí từ 3 tháng đến tối đa 24 tháng. Những người bị an trí 24 tháng thường được đưa ra Côn Đảo.

– **Tù chánh trị (mặt trận):** Là các cán bộ thuộc Mặt trận Giải phóng miền Nam, mang thẻ đỏ. Nhóm này chiếm số lượng nhỏ.

Về hình phạt, tù chánh trị tại Côn Đảo chia thành hai nhóm:

– **Nhóm chống đối** không tuân thủ nội qui, từ chối lao động hoặc chào cờ, dẫn đến bị biệt giam hoặc kéo dài thời gian an trí (thêm 24 tháng nếu tiếp tục vi phạm).

– **Nhóm tuân thủ** tham gia lao động theo qui định, được đối xử bình thường, thậm chí một số người có học thức được tuyển làm “công nhân văn phòng” tại các cơ quan như ty ngân khố, thông tin, hợp tác xã. Nhóm này sống ở “trại lá”, có nhà riêng, tự do đi lại trong ngày, và không bị giám sát chặt chẽ.

★ Thu nhập trong nhà tù

Ở nhà tù Côn Đảo, có 2 loại tù: Khổ sai và cấm cố:

– **Khổ sai là lao động**, được trả lương thấp theo giá Pháp cũ, dù lạm phát.

– **Cấm cố là giam lỏng**; tuy bị giam lỏng nhưng khổ hơn vì bị cô lập. Điều thú vị là một số tù cấm cố bị buộc lao động, tức là họ được bồi thường tiền!

Một điều thú vị khác là trong tù mà cũng có “Quỹ Ký Thác”. Là gì? Có nghĩa là thân nhân gửi tiền cho tù nhân, nhưng nhân viên hành chánh chỉ phát tối đa 500 đồng/tuần để tránh lạm dụng (mua rượu, hối lộ cai ngục). Ông Lê Nguyễn từng quản lý quỹ này.

Có một chi tiết thú vị là khi ông Lê Nguyễn nhận nhiệm vụ ở đây, ông phát hiện ra một người thầy cũ là tù nhân. Đó là ông Phan Văn Phổ, một cán bộ trí vận Sài Gòn–Chợ Lớn, nhưng mang vô bọc là một giáo sư trung học. Ông Phổ bị bắt từ năm 1959 và đến năm 1971 vẫn còn ở Côn Đảo vì liên tục chống đối.

Ông Lê Nguyễn cho mời người thầy cũ đến văn phòng để thuyết phục ông làm việc văn phòng hoặc công quả tại chùa để được thả sớm, nhưng ông từ chối vì không muốn bị đồng đội coi là phản bội. Sau năm 1975, ông làm việc tại Hội Trí thức Yêu nước.

Có một điều tôi thấy hơi độc đáo là thời Pháp thuộc, tù nhân yêu nước tổ chức “hiệu buôn” kinh doanh hợp pháp. Họ còn dùng tiền lời từ buôn bán gửi về đất liền để giúp đỡ cách mạng!

✦ **Đối xử với tù nhân**

Ông Lê Nguyễn nói rằng ông muốn làm rõ một số hiểu lầm như sau:

Tra tấn và ngược đãi: Tại nhà tù Côn Sơn, nhiệm vụ chánh là giam giữ và quản lý tù nhân, không phải điều tra hay xét xử. Do đó, các hành vi tra tấn hay ngược đãi không phổ biến như một số tài liệu tuyên truyền mô tả. Nếu có trường hợp tù nhân qua đời, phải có giấy chứng tử với chữ ký của ba giới chức: quản đốc trung tâm cải huấn, trưởng ty y tế, và trưởng ty cảnh sát, nhằm bảo đảm minh bạch.

Ông nhấn mạnh là không thể phủ nhận rằng trong quá trình điều tra, các biện pháp nghiệp vụ khắc nghiệt, thậm chí tra tấn, có thể được sử dụng, không chỉ ở Việt Nam mà ở nhiều quốc gia khác.

Chuồng cọp Pháp: Đây là khu biệt giam được người Pháp xây dựng từ thời thuộc địa, với các xà lim bằng đá dày 40cm, thoáng mát, có hành lang bên ngoài và song sắt phía trên để giám thị quan sát. Mục đích là kỷ luật những tù nhân vi phạm nội qui, như không chào cờ hay từ chối lao động. Thiết kế này không quá khắc nghiệt, thậm chí có phần tiện nghi hơn so với các trại sau này.

Chuồng cọp Mỹ: Được xây dựng sau này với sự hỗ trợ của Mỹ, khu này có hành lang hẹp (khoảng 1m), mái thấp, tối và nóng hơn. Tuy nhiên, khi tôi đến Côn Đảo vào năm 1970, khu chuồng cọp gần như không còn sử dụng, vì tù nhân đã được chuyển sang trại mới. Vụ việc “chuồng cọp” trở thành scandal [xì-căng-đan] do một số sinh viên tranh đấu bị giam tại đây, sau khi được thả đã cung cấp thông tin cho báo chí phương Tây. Phong trào phản chiến tại Mỹ đã phóng đại sự kiện này để chỉ trích chánh quyền VNCH.

✦ **Phân biệt Côn Đảo và Phú Quốc**

Côn Đảo chủ yếu giam giữ tù dân sự, còn Phú Quốc là nơi giam tù binh chiến tranh và chịu sự chi phối của Công ước Quốc tế về Tù binh. Việc đối xử với tù binh tại Phú Quốc phải tuân thủ các tiêu chuẩn quốc tế, do áp lực từ Mỹ và sự giám sát của Ủy ban Quốc tế Kiểm soát Đình chiến (gồm Ấn Độ, Canada, Ba Lan). Vì vậy, các thông tin về tra tấn hay ngược đãi tại Phú Quốc thường bị phóng đại, không phản ánh đúng thực tế.

✦ **Nhận xét**

Côn Đảo hay Côn Sơn, xưa kia thường được khắc họa trong ký ức tập thể như một “địa ngục trần gian”, nơi nỗi đau và sự tàn khốc của lịch sử dồn nén. Thế nhưng, qua những chia sẻ chân thực từ những người trong cuộc, bức tranh đó dần hiện rõ hơn: không phải là biểu tượng của sự dã man đơn thuần, mà là một phần phức tạp của hành trình dân tộc, nơi con người dù ở vị thế nào cũng mang khát vọng sống, đấu tranh, và yêu nước. Những câu chuyện trong bài phỏng vấn không chỉ giúp chúng ta nhìn nhận lại quá khứ một cách khách quan, mà còn mở ra cánh cửa cho sự hòa giải, nơi các vết thương cũ được chữa lành bằng sự lắng nghe và thấu hiểu lẫn nhau.

Bài phỏng vấn kết thúc bằng thông điệp rằng cuộc chiến đã kết thúc hơn 50 năm, và chúng ta cần nhìn nhận sự thật một cách khách quan, tránh để nhu cầu tuyên truyền thời chiến làm méo mó lịch sử. Côn Đảo không chỉ là nhà tù mà còn là nơi sinh sống của dân chúng, với một hệ thống quản lý phức tạp. Những gì được các nhân vật trong cuộc chia sẻ dựa trên trải nghiệm thực tế, với mong muốn mang lại cái nhìn rõ ràng và công bằng hơn về một giai đoạn lịch sử đầy tranh cãi.

Xem những video loại này giúp bạn trở thành con người tự do vì được khai tâm và khai minh. Riêng cá nhân tôi, sau khi xem qua bài phỏng vấn (xem hai lần) cảm thấy như mình được “giải phóng”, hiểu theo nghĩa “The truth will set you free” (sự thật sẽ giải thoát bạn).

Nguyễn Tuấn

nguồn: facebook dot com

Tham khảo:

[1] <https://www.youtube.com/watch?v=0BXG41eSaXo&t=1623s>

[2] <https://www.youtube.com/watch?v=IXUL7YEIMDY&t=2058s>

- Vén màn sự thật về chuồng cọp Côn Đảo qua lời kể của tù nhân
- Giải ảo địa ngục trần gian Côn Đảo | P1: Buôn bán ở trong tù và HĐ Geneva
- Trại tù Phú Hải – Côn Đảo | Hướng dẫn viên du lịch đã nói dối bạn điều gì?
- Vụ phát giác chuồng cọp Côn Đảo – Báo chí Mỹ đã đưa tin sai như thế nào?
- Huyền thoại Võ Thị Sáu ở Côn Đảo từ đâu mà có?
- Ông Bảy Lốp là ai và trận chiến tết Mậu Thân qua ký ức của cựu tù Côn Đảo
- Sự thật về nhà tù Côn Đảo, ông Vũ Ngọc Nhạ và Phạm Ngọc Thảo | Trò chuyện với ông Lê Nguyễn-P8

Nguồn: Internet eMail by lý trung tín chuyển

*Đăng ngày thứ Bảy, January 17, 2026
tkd, Khoá 10A-72/SQTĐ/ĐĐ, ĐĐ11/TĐ1ND, QLVNCH*